

اولین نشست «نسل ماندگار» برگزار شد

عصر روز یکشنبه ۲۰ دیماه ۱۳۹۴ موسسه فرهنگی میرداماد میزبان اینارگران و رزمندگان ۸ سال دفاع مقدس بود تا آنها بتوانند در فضایی صمیمی و دور از هیاهوی زندگی روزانه، یاد دوران طلایی دفاع را گرامی بدارند و دقایقی خاطرات تلخ و شیرینشان را مرور کنند.

حسین ربیعی که سابقه ۵۴ ماه اسارت دارد با بیان این موضوع که همه ما مسئول هستیم چه با زبان و چه با قلم آن چه که بر ما در دوران مقدس گذشت را برای نسل آینده به یادگار بگذاریم به بیان خاطره اش از منطقه فاو اشاره کرد و گفت: بعد از عملیات والفجر ۸ و تسخیر فاو در خط پشتیبانی مستقر شدیم. در چند روزی که آنجا بودیم هواپیماها می آمدند و بمباران می کردند. یکی از این بمبها شامل حال بچه های ما شد و یکی دو نفر از آنها شهید شدند. این رزمنده در ادامه از خاطره انتقال به خط مقدم و مراحل مختلف آن گفت و اضافه کرد: منطقه معروف به کارخانه نمک پر از آب بود و از بین آنها راهی با عرض ۷-۸ متر قرار داشت که از بس خمپاره زده بودند، شخم زده شده بود. منطقه همهاش صدای تیر و خمپاره بود و ما هر قدمی که برمی داشتیم باید روی خاک ها شیرجه می رفتیم. ربیعی ادامه داد: هرچه جلو میرفتیم که به بچه های خط ملحق بشیم، نمی رسیدیم. به یک تانک رسیدیم که سوخته و آتش گرفته بود. صدای ناله ای از زیر تانک بلند بود بچه ها رفتن جلو، گفت من خونریزی ام شدید هست اگر میشه من را ببرید عقب. دوستان گفتن: فرمانده دستور داده بچه ها نیاز به کمک دارند و ما باید بریم خط. او گفت که اگر اینجور هست اشکال نداره پس شما برید. خیلی سخت بود این لحظه که یکی از برادران ما در حالی که خونریزی داشت و زخمی بود رهایش کنیم ولی فرمانده دستور داده بود که نایستید.

شایان ذکر است در ابتدای این نشست مدیر عامل موسسه فرهنگی میرداماد ضمن خوش آمدگویی به حاضرین در مجلس گفت: در حوزه دفاع مقدس کارهای انجام نشده، زیاد است. خواجه نژاد افزود: بسیاری از رزمندگان و عزیزانی که در طول دفاع مقدس زحمات زیادی کشیدند و سینه آنها مالا مال از خاطراتی است که میتواند بسیاری از اینها هویت واقعی این نسل را به نسلهای آینده منتقل کند. لازم است ما به مرور زمان از این عزیزان استفاده کنیم و فاصله ای که بین این نسل و نسلهای بعد افتاده را کمتر کنیم. هدف ما این است خاطره و روایتی که شاهدش بودن و یا در آن دخالت داشتند نقل شود و از تحلیل مسایل دوری کنیم تا شنوندگان و نسل جوان این حق را داشته باشد که خودش بشنود و تحلیل کند.

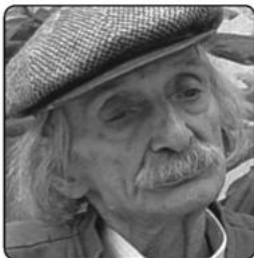
اهداء ۱۱۵ عنوان کتاب به کتابخانه میرداماد

سیدحسین حسینی در اقدامی فرهنگی ۱۱۵ عنوان کتاب فارسی و لاتین را برای استفاده در کتابخانه میرداماد به این مجموعه اهداء کردند.

بر اساس اعلام کتابخانه عمومی میرداماد این منابع در موضوعات مختلف بوده که توسط سیدحسین حسینی از بازنشستگان سازمان تامین اجتماعی به کتابخانه اهداء شده است و پس از فهرست نویسی و آماده سازی در اختیار مشتاقان کتاب قرار خواهد گرفت.

لازم به ذکر است فرهنگ اهداء کتاب از اقدامات پسندیده و نیکویی است که کتابخانه عمومی میرداماد از بدو فعالیت تلاش دارد تا هر چه بیشتر اشاعه شود

احمد منزوی، پژوهشگر نسخه‌های خطی در گذشت

استاد احمد منزوی، شامگاه جمعه ۲۰ آذر در سن ۹۰ سالگی، زندگی را بدرود گفت.

منزوی، در سال ۱۳۰۴ در سامرا به دنیا آمد. پدرش آقابزرگ تهرانی، نگارنده دایره‌المعارف بزرگ کتابشناسی «الذریعه الی تصانیف الشیعه» و «طبقات اعلام الشیعه» بود. استاد منزوی، کتابشناسی را ابتدا نزد پدرش و سپس تحت نظارت استادان این فن از جمله برادرش علینقی منزوی، محمدتقی

دانش پژوه و ایرج افشار فراگرفت. وی سال‌ها در ایران و پاکستان در حوزه نسخه‌شناسی و فهرست‌نویسی نسخ خطی فارسی فعالیت کرد. حاصل شانزده سال تلاش وی در پاکستان، چاپ ۴ مجلد فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه گنج‌بخش و ۱۴ مجلد فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان بود.

منزوی، پس از بازگشت به ایران، در مرکز دایره‌المعارف بزرگ اسلامی، طرح فهرستواره کتاب‌های فارسی را به مرحله اجرا درآورد. فصل‌نامه میرداماد درگذشت این کتاب‌شناس، نسخه‌شناس و فهرست‌نگار پیشکسوت را تسلیم می‌گوید.

تپش دوباره‌ی نبض تنها حمام صفوی استرآباد

از معدود آثار برجای مانده از دوران صفوی در شهر گرگان (استرآباد سابق) دو آب‌انبار، یک کاروانسرا، یک مدرسه و یک حمام است. این حمام در دوره‌ی صفویه به نام حمام مرمر معروف بوده و بعدها به دلیل واقع شدن در گذر کاسه‌گران به حمام کاسه‌گران تغییر نام داده است.

چندی پیش به واسطه‌ی شکایت یکی از ساکنین محله‌ی میدان عباسعلی مینی بر وقوع جرم در مکان حمام کاسه‌گران، معاونت پیشگیری جرائم دادگستری، به شهرداری منطقه ۲ گرگان موضوع را اطلاع داده و درخواست اقدام می‌نماید. شهرداری منطقه ۲ نیز ضمن اعلام به اداره‌کل میراث فرهنگی، درصدد تخریب و تسطیح محل این حمام بود که در آذرماه سال جاری با اقدام به موقع اداره میراث فرهنگی شهرستان گرگان و با حمایت اداره کل میراث فرهنگی استان و انجمن حامیان بافت‌ها و محوطه‌های تاریخی سرزمین گرگان، از تخریب این بنا جلوگیری شده و کار پاکسازی بنا و اقدامات پیشگیرانه آغاز شده است.

لازم به ذکر است طی جلسه‌ای با حضور مدیر میراث فرهنگی شهرستان گرگان و کارشناس این اداره و شهردار منطقه ۲ گرگان و نماینده انجمن حامیان بافت‌ها و محوطه‌های تاریخی گرگان قرار شد از این پس اقدامات رفع خطر شهرداری در بافت تاریخی با نظارت میراث فرهنگی و انجمن حامیان و سازگار با ضوابط حفظ و احیاء بناهای تاریخی باشد.

یادگار نخستین مدرسه دولتی امچلی ویران شد

در جریان تأسیس مدارس دولتی در استرآباد و صحرا در سال‌های ۱۳۰۴ و ۱۳۰۵ش، مدارس سه‌گانه‌ی صحرا، نخستین مدارس نوین برای آموزش کودکان ترکمن بودند که توسط اداره قشون نظامی صحرا در گمیش‌تپه، خواجه نفس و امچلی (بناور بعدی و سیمین شهر کنونی) راه‌اندازی شدند. سیداسماعیل حسینی استرآبادی (اسماعیل سیف خلیلی) پس از تأسیس و راه‌اندازی مدرسه دولتی گمیش‌تپه (مدرسه پهلوی)، در بهمن ماه ۱۳۰۴ از جانب یاور عبدالله‌خان، حاکم نظامی جعفریای، مأمور به تأسیس مدرسه امچلی شده و در آخرین ایام این سال، این مدرسه را تأسیس کرد. بعد از مدتی به دلیل عدم وجود مکان مناسب، مکان این مدرسه به قلعه کریم‌ایشان، در حدود ۶ کیلومتری خاوری امچلی، انتقال یافته و به نام مدرسه قلعه مشهور گشت. سپس از حدود سال ۱۳۰۸ به بعد یکی از بناهای فاخر و مجلل امچلی که از نخستین نشانه‌های یکجانشینی قوم ترکمن نیز به شمار می‌رود، به مکان مدرسه اختصاص داده شد و مجدداً نام امچلی به مدرسه بازگردانده شد تا اینکه طی اجازه‌نامه‌ای از طرف وزارت معارف به تاریخ ۱۳۱۳/۳/۳ نام این مدرسه به صفوی تغییر یافت. بنای این مدرسه بعدها به خانه‌ی تاریخی بشارتی شهرت یافت، اما متأسفانه با وجود ثبت دو بنای مشابه در نزدیکی آن (خانه عظیمی و خانه محمدی) در فهرست آثار ملی کشور، این بنا مورد بی‌توجهی قرار گرفته و در حدود یک سال گذشته، دیوار غربی این بنا فرو ریخت، اما باز هم با توجه به تمام تلاش‌های علاقه‌مندان، به دلیل عدم تخصیص اعتبارات، این بنا به همان حال رها شد. تا اینکه سرانجام در پاییز سال جاری (۱۳۹۴) به کلی ویران شده و جز بخشی از دیوارهای آن چیزی برجای نماند. این در حالی است که به دو بنای ثبتی محمدی و عظیمی نیز آسیب‌های جدی وارد شده و عنقریب است که آنها نیز به سرنوشت خانه بشارتی دچار شوند.

خانگی مشروطه‌ی استرآباد مرمت و احیاء می‌شود

یکی از آثار تاریخی و فاخر شهر گرگان، مجموعه‌ی مسکونی حاجی قاسمی در محله‌ی دربنو است. این بنا با چهار حیاط، از مجموعه‌های بزرگ گرگان بوده و به واسطه‌ی رویدادهای تاریخی که در آن رخ داده، یکی از مهمترین مکان‌رویدادهای این شهر است. در دوره‌ی مشروطه، اغلب جلسات مشروطه طلبان استرآباد، در این مکان برگزار شده و وقایع مهمی در این بنا رقم خورده است. از دیگر اتفاقات مهم تاریخی در این بنا می‌توان به تاسیس مدرسه ملی جعفری در آن اشاره کرد.

در سال‌های اخیر حیاط غربی این بنا فروخته شده و به نام مالک جدید، به خانه‌ی وزیری شهرت یافت. از آنجا که این مجموعه چندین سال است که متروکه مانده، مدام مورد سوء استفاده سودجویان قرار گرفته و صدمات شدیدی به آن وارد شده است، اما به دلیل ویژگی‌های خاص تاریخی و معماری این بنا، همواره نظر کارشناسان مرمت ابنیه بر امکان و لزوم مرمت آن استوار بوده و هست.

خوشبختانه با پیگیری‌های انجمن حامیان بافت‌ها و محوطه‌های تاریخی و دفتر بهسازی و احیاء بافت تاریخی گرگان، طی بازدید معاونت سازمان میراث فرهنگی کشور، دکتر طالبیان و اقدامات اداره کل و اداره شهرستان میراث فرهنگی، پرونده ثبتی این مجموعه آماده و به تهران ارسال شده در فهرست آثار ملی به ثبت رسیده و پیگیری‌های لازم در راستای مرمت و احیاء آن به عنوان خانه مشروطه استرآباد در دست اقدام است.

صغری نیک نفس در گذشت

صغری (ایران) نیک نفس در دی ماه ۱۲۹۹ در تهران دیده به جهان گشود. این فرهنگی و معلم پرتلاش، در ۵ سالگی به اتفاق دایی اش - میرزاتقی خان رهبر رییس فرهنگ وقت گرگان - به این شهر آمد. در سال ۱۳۰۷ در مدرسه ۴ کلاسه دولتی نسوان تحصیلاتش را آغاز کرد. او در سال ۱۳۲۰ با رتبه درجه دوم علمی اجازه ورود به دانشسرای عالی را پیدا کرد و سپس به عنوان اولین زن دیپلمه گرگان به استخدام آموزش و پرورش در آمد. نیک نفس که مجبور به همراهی شوهر و خانواده بود به شهرهای مختلف مهاجرت نمود اما در سال ۱۳۴۳ به تقاضای خود، بازنشسته شد. علاقه به آموزش و آموختن سبب شد تنها پس از یک سال دوری، در سال ۱۳۴۴ امتیاز تاسیس دبستان ملی را گرفته، مدرسه ملی «ایران نیک» را راه اندازی و سپس کودکستان را به آن ضمیمه کرد. از دیگر فعالیت های وی می توان به مدیریت داخلی بیمارستان های ۵ آذر و فلسفی گرگان اشاره داشت.

وی پس از عمری تلاش، دی ماه ۱۳۹۴ در گرگان چشم از جهان فرو بست و در امامزاده عبدالله آرام گرفت. موسسه فرهنگی میرداماد ضمن اینکه فقدان این بانوی گرانمایه را به خانواده داغدار و جامعه فرهنگی استان تسلیت می گوید، اعلام می دارد در شماره آتی فصلنامه بخشی از مصاحبه اختصاصی با ایشان را منتشر خواهد کرد.

گنجینه‌های سرگردان

تجارت آزاد و خروج اموال فرهنگی از کشور، سابقه‌ای دیرینه دارد، درصد قابل توجهی از تعداد بی‌شمار اشیاء تاریخی، اسناد، نسخ خطی و عکس‌های قدیمی که در گنجینه‌های عمومی و خصوصی جهان نگهداری می‌شوند، محصول تجارت غیر مجاز و قاچاق این کالاها هستند. روزانه تعداد کثیری از این اموال تاریخی- فرهنگی در بازار سیاه به فروش می‌رسند و کسی از سرنوشت آن‌ها خبر ندارد. چه بسا اموالی که به صورت مجموعه‌ای مرتبط بایکدیگر قادرند نقاط تاریکی از تاریخ این مرز و بوم را روشن سازند اما در بازار سیاه، به صورت جدا جدا به فروش می‌رسند و هر کدام از عناصر این مجموعه‌ها در یک گوشه‌ی کشور و یا جهان جای می‌گیرند. البته این نگرانی فقط مربوط به اشیاء باستانی و یا به اصطلاح عامه، اشیاء زیرخاکی نیست. چه بسا کالاهایی که فروش آنها هیچ منع قانونی ندارد و به طور علنی و در بازارهای عمومی به معرض فروش گذاشته می‌شوند.

کافی است روزهای جمعه سری به جمعه‌بازار تهران بزنید، مجموعه‌ی اشیائی که در این بازار به معرض فروش گذاشته شده‌اند، صرف‌نظر از اشیاء بدلی و تقلبی و شبیه‌سازی شده، اموالی در این بازار به چشم می‌خورد که با آن‌ها می‌توان ده‌ها موزه در زمینه‌های مختلف راه‌اندازی کرد. جالب توجه است که بخش قابل توجهی از کالاهایی که در این بازار به فروش می‌رسد متعلق به فرهنگ و هنر و تاریخ قوم ترکمن است. اشیائی که شاید هیچگاه فرصت مستندسازی آن‌ها روی ندهد و هر کدام برای تزئین دکوراسیون خانه یا آفیس از گردونه خارج شده و شاید دیگر هیچ‌گاه امکان دسترسی به آن‌ها وجود نداشته باشد. نمونه‌های اصیل و منحصر به فردی از قالی و سایر منسوجات ترکمن‌های ایران که جزئیات نقوش و سایر مشخصات آن‌ها در هیچ‌کجا ثبت و ضبط نشده و حتی مکانی برای جمع‌آوری و نگهداری آن‌ها مهیا نشده است. در دوره‌ای که مجموعه‌های اشیاء، اسناد و نسخ خطی در کنار هم می‌توانند منبع ده‌ها پژوهش باشند، دستاویزی شده‌اند برای آنان که در بحران بی‌هویتی به دنبال ایجاد هویتی کاذب برای خود هستند. در یک طرح آماری غیر رسمی، خریداران اهداف خود را از خرید این کالاها این‌گونه اعلام می‌دارند: تزئین دکوراسیون محل سکونت یا محل کار خود یا دیگران، دلالتی و عرضه در بازارهای مشابه، استفاده‌های کاربردی، ایجاد هویت جعلی و انتساب کالاها به اجداد خود، مطالعه و پژوهش و ایجاد مجموعه‌ها و آرشیوهای خصوصی و البته گروه‌انگشت شماری هم به دلایل متفرقه‌ی دیگر و گروهی هم از بیان هدف خرید خودداری کرده‌اند. میزان این اهداف را می‌توان در جدول زیر بررسی کرد.

تزئینی	۵۰ درصد
دلالتی	۱۵ درصد
کاربردی	۱۰ درصد
هویت سازی	۱۰ درصد
پژوهش و آرشیو	۵ درصد
متفرقه	۱۰ درصد

فصلنامه میرداماد در نظر دارد در هر شماره نمونه‌هایی از این کالاهای فرهنگی - تاریخی سرگردان را که در گذار بازار سیاه شناسایی شده‌اند، معرفی کند تا شاید کمک هر چند ناچیزی به تاریخ و فرهنگ این مرز و بوم به حساب آید.

در مهرماه سال جاری یک طومار دست‌نویس نفیس متعلق به شهر اصفهان از بازار عتیقه فروشی شهر گرگان سر درآورده و شناسایی شد. مشخصات این طومار به شرح زیر است. متن این طومار شامل ادعیه قرآنی (بخش‌هایی از سوره‌های جاثیه، حدید، زخرف و ...) است. آیات به خط نسخ، روی پوست دباغی شده، به قلم آبی، سیاه و سفیدآب با تحریر مشکی کتابت شده است. ابتدای طومار دارای سرلوحه مذهب به الوان، بین سطور طلائندازی شده با تزئینات گل و بته، فواصل بین آیات دایره‌هایی با گل چهارپَر طلائندازی شده و در انتها دارای رقم انجام می‌باشد. ابعاد این سند ۱۰ × ۱۲۵ cm و دارای ۶۶ سطر است. متن رقم انجام: «به فرمایش شاهزاده خانم نرگس خاتون فرزند شاهزاده ظل السلطان قلمی شد کتبه میرزا ابوالقاسم ضرباب اصفهانی ۱۲۸۹ق»

بخش‌هایی از طومار
نرگس خاتون مورخ ۱۲۸۹ق

ارتباط با موسسه میرداماد در تلگرام

کانال میرداماد https://telegram.me/mirdamad_org

کانال علوم قرآنی https://telegram.me/oloum_quran

منبر امام